

Munkaidőmérleg, 2011

A tartalomról

1 Bevezető

1 Az egész napos munkaidő-kiesés alakulása az elmúlt két évtizedben

1 Az egész napos munkaidő-kiesés alakulása néhány fontosabb ismérv mentén

Bevezető

A jelen elemzés alapjául szolgáló, az alkalmazásban állók egész napos munkanap kiesését mérő „Alapadatok a fizikai és a szellemi foglalkozásúak munkaidőmérlegéhez” címet viselő intézményi felvétel több évtizedes múltra tekint vissza. A 90-es évek első feléig csak a nagyobb méretű vállalkozások számára írta elő a KSH az adatszolgáltatást, majd kiterjesztette a költségvetési szférába tartozó intézményekre, illetve az 5–49 fős vállalkozásokra is. Az adatgyűjtés megismétlésére – tekintettel arra, hogy a távollét átlagos hosszában érdemi változás egyik évről a másikra csak ritkán és akkor is jól definiálható okból (pl. ilyen lehet a szabadságra vonatkozó jogszabályok jelentősebb módosítása) következik be, 3–6 éves periódicitással kerül sor.

Az egész napos munkaidő-kiesés alakulása az elmúlt két évtizedben

Jóllehet a fentiekből következően az egész napos munkaidő-kiesés hosszú időszora csak a nagyobb méretű vállalkozásokra állítható össze, az ebből kirajzolódó kép jól jellemzi a teljes foglalkoztatotti kört. Így biztosan állítható, hogy az elmúlt közel két évtizedben az egy foglalkoztatottra eső egész napos munkaidő-kiesés, ellentétes irányú folyamatok eredményeként, de összességében folyamatosan csökkent.

A szabadságon eltöltött idő némileg, azon belül is az időszak elejére koncentrálódóan nőtt. Mivel a 90-es évek közepe óta a szabadság-megállapítás fő szabályai változatlanok, így az, hogy az 50 fős vállalkozások dolgozói 2011-ben 1,3 nappal több időt töltöttek szabadságon, mint 1995-ben, döntően a munkavállalók korstrukturájának a hosszabb szabadságra jogosult idősebb korosztályok irányába történő elmozdulásával magyarázható.

A vizsgált munkavállalói körbe tartozók 2011-ben fele annyi napot sem hiányoztak betegség miatt, mint a 90-es évek elején. A változás – mely vélhetően a kedvezőtlen munkaerő-piaci helyzet fegyelmező erejének köszönhető –, ahogy azt a társadalombiztosítási adatforrások is megerősítik, az elmúlt 3–4 évben volt különösen markáns.

Az engedélyezett, de nem fizetett, illetve az egyéb fizetett egész napos távollét egyébként sem túl jelentős időtartama közel megfelelő volt 1992 óta (3,6 napról 2,1 napra változott), de visszaszorulóban van a munkarenden kívüli munkavégzés is.

1. tábla

A vállalkozásoknál* alkalmazásban állók munkaidőmérlege

Megnevezés	Egy főre jutó munkanapok száma					
	1992	1995	1999	2002	2005	2011
1. Munkarend szerint teljesíthető munkanap	255,0	259,0	256,0	251,0	255,0	255,0
2. Fizetett szabadság (tanulmányi nélkül)	23,9	25,7	25,5	26,0	25,3	27,0
3. Tanulmányi szabadság	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
4. Egyéb fizetett egész napos távollét	2,3	1,7	1,4	1,1	1,0	1,3
5. Betegség miatti egész napos távollét	16,9	16,5	16,2	14,0	13,1	8,1
Ebből: betegszabadság	4,9	5,5	6,2	5,1	5,1	3,8
6. Engedélyezett, nem fizetett egész napos távollét	1,3	1,2	1,0	0,9	0,8	0,8
7. Igazolatlan egész napos távollét	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
8. Egész napos munkaidő-kiesés összesen (2+3+4+5+6+7)	44,7	45,4	44,5	42,3	40,6	37,5
9. Munkarend szerinti munkanapon teljesített munkaidő (1–8)	210,3	213,6	211,5	208,7	214,4	217,5
10. Munkarenden kívül teljesített munkaidő	2,6	1,6	2,6	2,2	1,6	1,6
11. Teljesített összes munkaidő (9+10)	212,9	215,2	214,1	210,9	216,0	219,1

*50 és több fős, illetve 1992-ben 51 és több fős vállalkozások teljes körű megfigyeléséből származó adat.

Az egész napos munkaidő-kiesés alakulása néhány fontosabb ismérv mentén

Az egész napos munkaidő-kiesés legfőbb befolyásoló tényezői az egyén szintjén az életkor (a fiatalok úgy szabadság, mint betegség miatt kevesebb időt töltenek munkahelyüktől távol), a nem (a gyermekek utáni pót-szabadság, illetve ápolásuk címén igénybe vett betegállomány jellemzően a nőknél jelenik meg), valamint a végzett munka jellege (a fizikai munkát végzők többet hiányoznak, a költségvetési intézményeknél dolgozók pedig hosszabb szabadságra jogosultak, mint azok, akiknél a szabadság-megállapítás a munkatörvénykönyve alapján történik).

2011-ben a legalább 5 fős vállalkozásoknál és a költségvetési intézményeknél dolgozó mintegy 2,7 millió munkavállaló átlagosan 36,1 munkanapot hiányzott, míg 1,0 napot töltött munkával a pihenő, illetve ünnepnap-

pon, s így összességében 219,9 napot dolgozott. Az előző, 2005. évi felvételhez képest az egy főre jutó munkanap-kiesés 3,1 nappal csökkent.

2. tábla

Munkaidőmérleg szektor és állománycsoport szerint, 2011

Megnevezés	Vállalkozások			Költségvetési intézmények	Nemzetgazdaság összesen	ebből:	
	5–49	50+	együtt			fizikai	szellemi
	fős					állománycsoportba tartozók	
1. Munkarend szerint teljesíthető munkanap	255,0	255,0	255,0	255,0	255,0	255,0	255,0
2. Fizetett szabadság (tanulmányi nélkül)	25,6	27,0	26,5	27,0	26,7	25,4	28,2
3. Tanulmányi szabadság	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1
4. Egyéb fizetett egész napos távollét	0,4	1,3	1,0	3,9	1,8	1,5	2,1
5. Betegség miatti egész napos távollét	4,5	8,1	6,7	6,8	6,8	7,6	5,9
Ebből: betegszabadság	2,2	3,8	3,1	2,6	3,0	3,5	2,5
6. Engedélyezett, nem fizetett egész napos távollét	0,7	0,8	0,7	0,3	0,6	0,7	0,5
7. Igazolatlan egész napos távollét	0,0	0,2	0,1	0,0	0,1	0,2	0,0
8. Egész napos munkaidő-kiesés összesen (2+3+4+5+6+7)	31,2	37,5	35,1	38,1	36,1	35,4	36,8
9. Munkarend szerinti munkanapon teljesített munkaidő (1–8)	223,8	217,5	219,9	216,9	218,9	219,6	218,2
10. Munkarenden kívül teljesített munkaidő	1,0	1,6	1,4	0,2	1,0	1,6	0,5
11. Teljesített összes munkaidő (9+10)	224,8	219,1	221,3	217,1	219,9	221,2	218,7

A versenyszféra kisméretű (5–49 fős) vállalkozásainál alkalmazásban állók közel 6 nappal dolgoztak többet, mint az 50 fős és nagyobb vállalkozások (illetve 7,7 nappal, mint a költségvetési intézmények) dolgozói. Az eltérés közel kétharmada a betegség miatti hiányzásra jutott, de a kisvállalkozások dolgozói szabadságon is mintegy 1,5 nappal rövidebb időt töltöttek el. Tanulmányi szabadság, illetve engedély nélküli távollét előfordulása a kerékhátár alatt maradt, míg a többi hiányzási ok miatti munkanap-kiesés jóval elmaradt a versenyszféra átlagától. E körben a 2005. évihez képest a szabadságon eltöltött napok száma valamivel több mint 1 nappal nőtt, a betegség miatti munkaidő-kiesés viszont 6,2 napról 4,5 napra mérséklődött.

2011-ben a költségvetési intézményeknél dolgozók nagyjából ugyanannyi időt voltak szabadság címén távol, mint a versenyszféra 50 fős és nagyobb vállalkozásainál dolgozók, ami egy nappal kevesebb, mint a 2005. évi (27 nap a korábbi 28 nappal szemben). A változás azonban csak látszólagos, mivel az a közfoglalkoztatottak létszámnövekedéséből következett. A betegség miatti fajlagos távollét hossza e körben is közel megfelelő volt (2005-ben: 12,7 nap, 2011-ben: 6,8 nap). Az egyéb fizetett egész napos távollét (pl. állampolgári kötelezettség teljesítése, konferencia, vagy továbbképzésen való részvétel) relatíve hosszú, átlagosan 3,9 nap, szemben a versenyszféra jellemző 1,0 nappal. A tanulmányi szabadság, mint távolléti jogcím, az elmúlt 6 évben e körben is marginálissá vált. A költségvetési intézmények dolgozói ünnep- és pihenőnapon – az egészségügyben dolgozók kivételével – lényegesen ritkábban kötelezettek munkavégzésre, mint a versenyszféra dolgozói, ez összességében 2011-ben 0,2 napot jelentett, 0,3 nappal kevesebbet, mint 2005-ben.

A nemzetgazdaság megfigyelt szegmensében a fizikai dolgozók közel 3 nappal rövidebb időt töltöttek szabadságon 2011-ben, mint a szellemi munkakörben dolgozók. Ez részben az életkori összetételre, részben pedig arra vezethető vissza, hogy a szabadságon eltölthető idő tekintetében kedvezményezett közzféra dolgozóinak többsége szellemi munkát végez. A betegség miatti munkaidő-kiesés mindkét alapállomány-csoportban csökkent, ezen belül a fizikaiaknál egy kicsit nagyobb mértékben, mint a szellemieké. 2011-ben a szellemi foglalkozásúak betegség miatt átlagosan 5,9 napot hiányoztak, ami 1,7 nappal maradt el a fizikai állománycsoportba tartozókra jellemző értéktől.

Jóllehet nemenkénti bontás az adatgyűjtésből nem áll rendelkezésre, a női, illetve a férfi dominancia jellemezte ágazatok hiányzási jellemzőit összehasonlítva arra lehet következtetni, hogy – döntően a gyerekvállalással, -neveléssel összefüggő okból – a nők összességében többet vannak távol munkájuktól, mint a férfiak.

Mint az várható, szabadság címén a leghosszabb időt, 2011-ben átlagosan 36,1 napot az oktatásban dolgozók töltötték távol a munkájuktól, melyet 30,2 nappal a villamosenergia-ipar követett. Betegség miatt leghosszabb ideig a textiliparban, a járműgyártásban és a villamosberendezés-gyártásban dolgozók hiányoztak (9,3, 9,5, illetve 9,8 napot), ugyanakkor a munkarenden kívüli munkavégzés szintén a járműgyártás alágazatban volt a legnagyobb arányú (3,5 nap/fő). Nemzetgazdasági ág, illetve alágazat szintjén így a ténylegesen teljesített munkanapok száma 209 nap (oktatás), 224,3 nap (művészet, szórakoztatás, szabadidő) között szóródott.

2005-ben a versenyszférában még 219 ledolgozott nap jutott egy munkavállalóra, 2011-ben viszont ennél közel egy nappal (1,4 nap) hosszabb idő, miközben a munkarend szerinti munkanapok száma ugyanannyi maradt. Ez annyit jelent, hogy ugyanaz a munkamennyiség teljesítése egyedül a munkaidőalap növekedése miatt elvileg több mint 10 ezer fővel kisebb létszámot igényelt 2011-ben, mint 2005-ben, illetve ilyen nagyságú létszámvesztésre szolgál magyarázatul.

További információk, adatok (linkek):

[Táblázatok](#)

[Módszertan](#)

[Kérdőív](#)

Elérhetőségek

lakatos.judit@ksh.hu

Telefon: (+36-1) 345-6204

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu